

GEORGE ELIOT

SILAS
MARNER

Çeviri: CEM ALPAN

GEORGE ELIOT
SILAS
MARNER

Can Klasik

Silas Marner, George Eliot

İngilizce aslından çeviren: Cem Alpan

Silas Marner

© 2011, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2011

6. basım: Aralık 2022, İstanbul

Bu kitabın 6. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Seçkin Selvi

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: BPC Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Osmangazi Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad. No.17/1 Oda:1

Esenyurt, İstanbul

Sertifika No: 48745

ISBN 978-975-07-4314-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

GEORGE ELIOT
SILAS
MARNER

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Cem Alpan

♥can

GEORGE ELIOT, İngiliz romancı, çevirmen ve gazeteci Mary Anne Evans'ın yapıtlarında kullandığı takma addır. 1819-1880 yılları arasında yaşayan Eliot, Victoria Devri'nin önde gelen yazarlarından biriydi. *Silas Marner*, *The Mill on the Floss*, *Middlemarch*, *Daniel Deronda*, "Aşkın Bedeli", *Romola*, *Felix Holt* adlarındaki yedi romanı, çok sayıda şiiri ve çevirileriyle dünya edebiyatında haklı bir yer kazanırken, siyasal tavrıyla da öne çıktı. Eserlerinde özellikle kırsal kesim yaşamını, toplumdaki dışlanmış insanların sorunlarını işledi. Gerçekçi bir anlatımla yazdığı kitaplarında derin bir psikolojik boyut ve ustalıkla işlenmiş karakterler yer alırken otobiyografik öğelere de yer verdi; örneğin kendisinin kilise cemaatine katılmayı reddedişi bir bakıma *Silas Marner* romanında yansımaları bulur. O dönemde kadın yazarlar kendi adlarıyla kitap yayınlarken o, takma ad olarak bir erkek adını yeğledi. Bunu, "Kadınlar yalnızca hafif aşk romanları yazar;" önyargısını kırmak ve ciddiye alınmak için yaptığını açıkladı.

CEM ALPAN, 1972'de İstanbul'da doğdu. MÜGSF'de içmimarlık ve tasarım eğitimi aldı. 2004'ten bu yana çeşitli yayınevlerinde editörlük ve çevirmenlik yapıyor. Amos Oz'un *Kara Kutu*, Stephen A. Mitchell'in *Aşk Sürebilir mi?*, Stephen Greenblatt'ın *Shakespeare Olmak*, George Eliot'un *Silas Marner*, Alice Munro'nun *Bazı Kadınlar* ve *Çocuklar Kalıyor*; David Vann'ın *Caribou Adası* adlı kitapları Türkçeye kazandırdı.

“Çocuk ki, dünyanın verebileceđi nimetlerin en
büyüğüdür, güçten düşen yaşlı insana,
Umut getirir beraberinde, yarınlara dair tasarılar getirir.”

WILLIAM WORDSWORTH

Birinci bölüm

I

Çiftlik evlerinde dokuma tezgâhlarının uğuldayıp durduğu –hatta ipek ve dantel işlemeli giysiler içindeki asil hanımefendilerin bile cilalanmış meşe ağacından minik dokuma tezgâhlarına sahip olduğu– o günlerde, uzak-taki kasabaların patikalarında ya da tepedeki bağrının derinlerinde, güçlü kuvvetli köylü halkının yanında sahip-siz bırakılmış bir ırkın kalıntıları gibi görünen bazı solgun, çelimsiz adamlara rastlanabilirdi. Bu yabancıya benzeyen adamlardan biri, erken batan kış güneşine karşı karartı halinde tepelerde göründü mü, çoban köpekleri şiddetle havlardı; zira ağır çuvalı atında eğrilmiş bir adamdan köpekler hazzeder mi? – o solgun adamlarsa sırtlarında gizemli yükleri olmadan nadiren ortaya çıkarlardı. Çobanın kendisine gelince, o çuvalların içinde keten ipliklerinden ya da o ipliklerle örülmüş kaba keten rulolarından başka bir şey olmadığını gayet iyi bildiği halde, istediği kadar vazgeçilmez olsun, yine de bu dokumacılık işinin Şeytan'ın eli değmeden yapılabileceğine inanmazdı. O zamanlarda batıl inanç, yabancıların ya da gezici esnaf veya bıçak bileyicisi gibi aralıklarla, arada bir ortaya çıkanların çevresini kolaylıkla sarardı. Bu gezginlerin evi, kökleri nereden, kimse bilmiyordu; anasını, babasını tanıyan olmadıkça, bir insan nasıl açıklanırdı ki? Eski zamanların

köylüleri için, doğrudan tecrübe ettikleri dışındaki dünya gizemli bir bölgeydi: yolculuğa çıkmamış düşünceleri için gezginlik hali, baharla dönen kırlangıçların kış yaşamı gibi belirsiz bir kavramdı; bir göçmene bile, eğer uzak bölgelerden gelmişse kuşku kırıntılarıyla bakılmasına engel olunamazdı; öyle ki, uzun süre kimseye zarar verilmenden yaşanmış bir hayat, suç işleyerek sonlandığı zaman kimse şaşırılmazdı; hele bir de o kişi, herhangi bir konudaki derin bilgisiyle yahut bir el becerisiyle nam salmışsa. Zira dil denen o meşakkatli çalgıyı çabucak kullanma becerisi olsun ya da köylülerin aşına olmadığı bir başka hüner, her tür akıllılık kuşku uyandırır: âdetlere uygun, herkesin gözü önünde doğup büyümüş dürüst ahali, fazla zeki ve akıllı olmazdı – en fazla, birtakım işaretlerden hava durumunu okumak gibi kabiliyetlere sahip olurdu; çabukluk ve hüner gerektiren becerilere gelince onlar büyücülükten sayıldığından tamamen gizlice ediniyordu. Bu şekilde, oraya buraya dağılmış keten dokumacıları –kasabalardan köylere gelen göçmenler– köylü komşuları tarafından ölünceye kadar yabancı bilinmiş, genellikle tek başınalığa has o tuhaf huyları edinmeye zorlanmışlardı.

Bu yüzyılın başlarında, Silas Marnier adlı böyle bir keten dokumacısı, terk edilmiş taşocağının az ötesinde, Raveloe köyü yakınlarındaki şimşirlerin arasında yükselen taş kulübede mesleğini icra etmekteydi. Tınaz makinesinin neşe dolu doğal tıkırtısından ya da basit ritimli harman dövenden oldukça farklı olan sesiyle şüphe uyandıran Silas'ın dokuma tezgâhı, Raveloe'lu gençler için yarı ürkütücü bir cazibe kaynağıydı; fındık fıstık toplamayı ya da kuş yuvalarından yumurta çalmayı bir yana bırakıp sık sık taş kulübenin penceresinden içeriye gözler, tezgâhın o gizemli işleyişinin yarattığı huşu duygusunu küçümsemenin verdiği hoş duyguyla dengele-

mek için, tekdüze bir biçimde ayak pedalını çalıştıran dokumacının kamburu çıkmış halini ve ona eşlik eden tezgâhın seslerini alaya alırlardı. Ancak, arada bir ipliklerdeki bir dolaşığı düzeltmek için duraksayan Marner'in bu küçük haylazları fark ettiği olur ve kendisi, verdikleri bu rahatsızlığa çok kötü bir niyet atfettiğinden, değerli vaktine rağmen tezgâhından inip sokak kapısını açar ve her seferinde onlara bir bakar, bir bakardı ki berikilerin elleri ayaklarına dolanır kaçarlardı. Silas Marner'in, korkunç bakışlarının değil de solgun yüzündeki, uzağı iyi göremeyen o kahverengi patlak gözlerinin, yakınlarındaki bir çocukta kramplara, bacakların eğrilmesine ya da ağız çarpılmasına neden olabileceğine inanmak, acaba nasıl mümkün olabiliyordu? Belki de ana babalarını Silas Marner hakkında konuşurlarken duymuşlardı; zira aklına koydu mu köylülerin romatizmalarını tedavi edebileceği, daha meşum olanı, şeytanla anlaşmayı bildiğin takdirde seni doktora para harcamaktan kurtarabileceği konuşulurdu gizli gizli. Dikkatli bir dinleyici bu tür şeytana tapma görüşünün, kır saçlı köylüler arasında bugün bile sürdüğünü duyabilir; zira işlenmemiş bir zihin, güç ile iyilik arasında kolay kolay ilişki kuramaz. Kötülükten uzak durulması için epey ikna edilmeyi gerektirdiğinden şüpheli bir hal alan güç kavramı, her zaman ilkel ihtiyaçların ağır baskısı altında olmuştur, o nedenle güçlüklerle dolu hayatları asla coşkulu bir dinî inançla aydınlanmamış insanların zihinlerinde, en kolay şekilde Görünmez olanın biçimini alır. Onlar için acı ve talihsizlik, memnuniyet ve keyiften çok daha geniş bir olasılıklar yelpazesi sunar: tutkuyu ve umudu besleyen hayallerin neredeyse hiçbir zaman yeşermediği muhayyileleri, belleğin yeşerttiği, korkuyu her daim besleyen bir otlak haline gelmiştir. "Yemek isteyeceğin herhangi bir şey aklına geliyor mu?" diye sormuştum bir keresinde, son hastalığının pençesin-

de, karısının ona pişirdiği her yemeği reddeden yaşlı bir işçiye. “Hayır,” diye yanıtlamıştı, “günlük aşımдан başka bir şey bilmem ben, yiyemem.” Tecrübe, lezzet hissini uyandıracak herhangi bir hayali beslememişti onda.

Raveloe’ya gelince, yenileri sesler tarafından bastırılmamış, eskiden kalma birçok sesin yankılandığı bir köydü orası. Medeniyetin eteklerinde kurulmuş, cılız koyunların ve oraya buraya dağılmış çobanların mesken tuttuğu o çorak papazlık bölgelerinden biri değildi: aksine, kıvançla İdeal İngiltere¹ olarak adlandırdığımız merkezî ovada konumlanmıştı ve –şayet manevi değerlerden bahsedecek olursak– oldukça makbul rant gelirleri sağlayan çiftlikleri vardı. Ancak herhangi bir paralı yoldan at sırtında bir saat kadar uzaklıkta, sık ağaçlı, gizli saklı bir çukurda yuvalanmıştı; at arabası kornasının titreşimi ulaşmıştı oraya, keza kamuoyunun sesi de. Eski, güzel bir kilisesi ve merkezinde –kilise bahçesinin yanı sıra– itinayla çevrelenmiş meyve bahçeleriyle, süslü fırıldaklarıyla yolun hemen kenarında yükselmiş, kilisenin diğer tarafındaki ağaçların arasından görünen papazın evine kıyasla ön cepheleri daha heybetli, tuğla ile taş karışımı iki üç tane çiftlik evi olan, oldukça görkemli bir köydü bu: – tecrübeli bir göze, sosyal hayatının doruk noktasını ânında açık ederek, civarda büyük bir parkın da, bir malikânenin de olmadığını anlatan bir köy; oysa içlerine sindire sindire kötü çiftçilik yaparak para kazanabilen o savaş yıllarında, keyif çatıp Noel, Paskalya ve izleyen haftayı neşeyle kutlayan birçok ileri geleni vardı Raveloe’nun.

Silas Marner, Raveloe’ya adım atalı on beş yıl geçmişti; o zamanki görünüşü, ortalama kültürü ve tecrübesi olan birine hiçbir şey ifade etmese de, yerleştiği yerin

1. Ortaçağ’dan sonra ve Sanayi Devrimi’nden önce İngiltere’nin folklorik, geleneksel ve kırsal yaşam tarzını belirtmek için kullanılan kavram. (Ç.N.)

civarındakiler tarafından, mesleğinin sıra dışı niteliği ve “Kuzey” denilen o meçhul bölgeden gelmesi yüzünden gizemli garipliklerin atfedildiği, uzağı göremediği belli kahverengi gözleri olan, soluk tenli bir gençti o. Yaşantısı da gizemliydi –herhangi birini kapı eşiğinden içeri davet etmişliği, Rainbow denilen meyhanede bira içmek ya da tekerlek tamircilerinin dükkânında laflamak üzere köyde gezinmişliği olmamıştı bugüne kadar: öylesine ya da belirli bir ihtiyaç için bir kadının ya da erkeğin kapısını çalmamıştı; Raveloe’lu genç kadınlara kısa süredeki vaki oldu ki Silas –sanki onların, dirilmiş bir ölüyle asla evlenmeyeceklerini beyan ettiklerini duymuş gibi– aralarından birini asla evlenmeye zorlamayacaktı. Marner’in kişiliğine yönelik görüşler sadece solgun yüzünden ve benzersiz gözlerinden kaynaklanmıyordu ama; köstebek avcısı Jem Rodney, bir akşam evine dönerken Silas Marner’ı, aklı başında bir adam gibi çuvalını çite yaslayacağına, o ağır çuvalı sırtından indirmeden çite dayanmış bir halde bulduğunu anlatıyordu; ona yaklaştığında farkına varmıştı ki, Marner’in gözleri ölü bir adamın gözleri gibiydi. Onunla konuşup onu tepeden turnağa süzmüş, ama beriki kasları kaskatı, elleriyse demirden pençeler gibi çuvalını kavramış haliyle, kıpırdamadan durmuştu. Bunun üzerine, Rodney tam da dokumacının öldüğüne kanaat getirecekken Marner –hani derler ya– bir çırpıda kendine gelip, “İyi akşamlar,” demiş ve çekip gitmişti. Tüm bunları gördüğüne yemin etmişti Jem, hem de taşocağının aşağısında, Beyzade Cass’ın arazisinde köstebek avlamakta olduğu o günde. Kimileri Marner’in, öbür türlü akıllarının almadığı olayları açıklamaya yarayan bir sözcükle, “nöbet geçirmiş” olabileceğini söyledi; ancak kilise kâtibi, iddialı Mr. Macey, başını sağa sola salladı ve, “Nöbet geçirip de düşmeyen birini gören oldu mu hiç?” diye sordu. Nöbet dedikleri

bir krizdi, öyle değil mi? Kriz ise, insanın vücudundaki gücün bir kısmını alır ve onun, eğer çoluk çocuğu yoksa bölge kilisesinin insafına kalmasına neden olurdu. Yok yok; kriz geçirdi mi, okları arasındaki at gibi ayakta kalıp, “Deh,” dedin mi, yürüyüp gitmezdi insan. Ancak insanın ruhunun gevşeyerek uçup yuvasına geri dönen kuşlar gibi vücuduna girip çıktığı bir durum söz konusu olabilirdi; kimileri bu yolla fazla akıllı olurdu işte, çünkü bu kabuksuz halleriyle, onlara, hemşerilerinin ve rahibin beş duyularıyla öğrenebileceklerinden daha fazlasını öğretebileceklerin okullarına gidip gelebilirlerdi. Marner Usta, bitkilere dair bilgisini nereden edinmişti, ya? Ya istedi mi ortaya çıkardığı o tılsımlar? Jem Rodney'nin hikâyesi, iki aydan uzun bir süre boyunca, üstelik bir doktorun tedavisi altındayken kalbi yerinden fırlayacak gibi atan Sally Oates'ı, Marner'in nasıl da tedavi edip bir çocuk gibi uyumasını sağladığına tanık olanları şaşırtmazdı pek. İstese, daha fazla hemşeriye tedavi ederdi; yine de onunla nasıl konuşulacağını bilsen iyi ederdin, sadece sana bir zarar vermesini engellemek için bile olsa.

Ona yakıştırılan tuhafıkların yol açabileceği infazdan, bir yerde bu belirsiz korku korumuştur Marner'ı, ancak bununla birlikte, komşu köy Tarley'deki yaşlı keten dokumacısı öldüğü için, zanaatı sayesinde, yörenin zengin ev kadınları, hatta yılsonunda az miktarda iplik istifleyen daha tutumlu çiftçiler tarafından oldukça aranan bir göçmen olmuştu. Onlar kumaşların kalitesindeki bir kusurla ya da onlar için dokuduğu kumaş miktarındaki bir sorunla doğrulanmadığı takdirde, her türlü nefret ya da kuşkunun karşısına, Silas'ın işe yararlığını çıkaracaklardı. Komşuların Marner hakkındaki izlenimleri, yenilikten alışkanlığa evrilmek dışında değişmeden, yıllar yuvarlanıp geçti böylece. On beş yıl sonrasında, Raveloe ahali si Silas Marner için başta ne söylüyorsa yine aynı şeyi

söylemeye devam ediyordu: sık sık tekrar etmiyorlardı belki, ancak yeri geldi mi, söylediklerinde daha bir diretiyorlardı. Yıllarla birlikte gelen önemli tek bir ek vardı sadece: Marner Usta'nın bir kenara yüklü bir miktar bir para koyduğuydu o da; hem de kendisinden "büyük" adamları satın alabilecek kadar.

Ancak onunla ilgili fikirler neredeyse sabitlendiği, günlük alışkanlıklarında ise herhangi bir değişiklik göze çarpmadığı halde, mizacı ateşli olan, bir kaçakta ya da yalnızlığa mahkûm olmuş herkeste görüleceği gibi, Marner'in iç dünyasının da bir tarihi ve yaşadığı bir dönüşüm vardı. Raveloe'ya gelmeden önce, o gün olduğu gibi bugün de, en yoksul üyenin belagat sanatı edinmek ya da en azından, ait olduğu cemiyetin sessiz bir seçmeni olmak şansını elde ettiği, genç bir zanaatkârın hayatına şekil veren küçük bir dinî mezhebe üye olduğundan, zihinsel faaliyetler ve yakın arkadaşlıklarla dolu hareketli bir hayat sürmekteydi. Lantern Yard'ın kilise topluluğu olarak anılan o küçük gizli dünyada, Marner'a hayli itibar edilirdi; bir genç olarak örnek bir yaşantısı, coşuklu bir inancı olduğu düşünülürdü; dahası, bir toplu dua seansı sırasında, bir saat ya da daha uzun bir süre boyunca gizemli bir şekilde kasılarak kendinden geçip öldü sanıldığından beri, özel bir ilginin odağı olmuştu. Bu hadisenin ardında tıbbi bir neden aramak, rahip ve cemiyet üyeleri kadar Silas'ın kendisi tarafından da, muhtemel altında yatan manevi önemi görmezden gelmek olarak görülürdü. Besbelli kilise adına özel bir görev için seçilmişti Silas; ve bu görevi yorumlama çabası, kendi açısından, yaşadığı trans süresince herhangi bir manevi içgörüyü desteklenmese de, neden olduğu etki, kendisi ve diğerleri tarafından ışığa ve kendinden geçme haline yükselmek olarak yorumlanmıştı. Onun kadar dürüst olmayan biri, bunun yeniden canlanan bir bellek

Yıllar önce, haksız yere hırsızlıkla suçlanarak kilise cemaatinden kovulan dokumacı Silas Marner, gönüllü sürgün olarak Raveloe köyüne yerleşir. Köy halkıyla görüşmeyen, özel yaşamını sır gibi saklayan dokumacı için hayat, sabahtan akşama kadar tezgâhi başında çalışmaktan ve kazandığı paraları biriktirmekten ibarettir. Ama günün birinde altınlarının çalınması ve çok kısa bir süre sonra da evinin yakınlarında annesi ölen bir bebeğin emekleyerek kapısına gelmesi, yaşamını ve dünyaya bakışını tamamen değiştirir. Bu arada, Silas Marner'in ve bebeğin yolları, köyün en güçlü, en varlıklı adamının oğluyla kesişecektir.

Yazar George Eliot'ın bütün romanları içinde en sevdiği eser olan *Silas Marner*, içerdiği mizah, güçlü simgeler ve toplumsal eleştiri öğeleriyle kırsal kesimin yaşamını duyarlı ama duygusal olmayan bir ustalıkla aktarıyor.

#dünyaklasikleri #ingilizklasikleri #gönüllüsürgün #yargısızinfaz #ihanet
#bağımlılık

Kapak resmi: Gustave Courbet

